

Samfundet S:t Erik
Stockholm

Stockholms stadsbyggnadskontor
Registraturen
stadsbyggnadskontoret@stockholm.se

YTTRANDE
2020-09-30

Enskede Gård 1:1, del av fastigheten vid kv. Häradsdomaren, förslag till detaljplan, S-Dp 2017-09908, granskning

Samfundet S:t Erik avstyrker planförslaget i sin helhet.

Planförslagets syfte är att möjliggöra uppförandet av två lamellhus i fyra våningar med en indragen femte våning samt fem parhus i tre våningar inom fastigheten Enskede Gård 1:1 i stadsdelen Gamla Enskede på vad som idag är parkmark. Planområdet ligger inom ett område utpekade som särskilt kulturhistoriskt värdefullt av Stadsmuseet.

Sammanfattningsvis innebär planförslaget en förvanskning av trädgårdsstadens utpekade kulturhistoriska värden. Viktiga uttryck för dessa värden är områdets ursprungliga stadsplanemönster och modernismens parkideal. Planförslaget berör en del som ingår i stadsdelens ursprungliga stadsplan från 1907 upprättad av Per Olof Hallman. Gamla Enskede brukar anses vara Sveriges första trädgårdsstad utbyggd i kommunal regi. Ett bärande karaktärsdrag i Hallmans plan är inre gröna stråk bakom avskärmande flerfamiljshus vid gatorna, som i detta läge kommer att utraderas om förslaget genomförs.

Det nu aktuella området ligger i direkt anslutning till riksintresset Trädgårdsstaden Gamla Enskede [AB 112], där ett av de utpekade uttrycken i riksintressebilagan till *Översiktsplan för Stockholm 2018* är just "Torg, platser, små gröna allmänningar och parker som omges av högre bebyggelse med lokaler i bottenvåningarna". Riksintresset för kulturmiljövården omfattar geografiskt endast Hallmans plan från 1907. Den mindre utvidgning av Gamla Enskede trädgårdsstad som gjordes på 1930-talet genom att såväl Sockenvägen som Enskedevägen rätades ut omfattas formellt inte. När staden 1933 upprättade en plan för denna utvidgning formades dock området helt som en fortsättning av Hallmans planstruktur och kvaliteter. En ram av trevånings flerbostadshus mot omgivande större vägar, däriinnanför ett parkområde och därefter villabebyggelse. Allt väl infogat till den äldre planen. Det fanns således redan då hos staden en respekt för och uppskattning av de kvaliteter i Hallmans plan, Sveriges första trädgårdsstad, som man tog ansvar för och önskade bevara och fullfölja – trots att helt andra planeringsideal rådde 1933. Planrevideringen från 1933 undertecknades av Albert Lilienberg. Han efterträdde Hallman som stadsplannedirektör år 1927 och kände naturligtvis väl till grundidéerna i Hallmans plan eftersom han arbetat hos Hallman 1903–1904.

När riksintresset lades över Gamla Enskede, enbart över planen från 1907, förbisåg man uppenbarligen revideringen av planen från 1933 med dess uppenbara samhörighet med Hallmans plan. Det är ett misstag som borde rättas till. Den tydliga och självklara gränsen för riksintresset är Nynäsvägen, Sockenvägen och Enskedevägen. Bedömningar av förändringar inom aktuellt planområde skall således självfallet bedömas på samma sätt som riksintresset. Samfundet S:t Erik bedömer att en förändring enligt planförslaget kommer att skada riksintresset påtagligt.

Samfundet S:t Erik anser att läget, som självklar del av del en av Sveriges mest värdefulla och välbevarade trädgårdsstäder, och i omedelbar anslutning till Riksintresseområdet Gamla Enskede, inte är lämpligt för kompletterande bebyggelse. Planförslaget avstyrks.

För Samfundet S:t Erik

Monica Andersson
Ordförande

Susanne Ingo
Vice ordförande

Sebastian Ulvsgård
Styrelseledamot

Bilaga: Enskede Gård 1:1, del av fastigheten vid kv. Häradsdomaren, förslag till detaljplan, S-Dp 2017-09908

Samfundet S:t Erik Stockholm

Stockholms stadsbyggnadskontor
Registraturen
Box 8314
104 20 Stockholm
stadsbyggnadskontoret@stockholm.se

YTTRANDE
2019-01-11

Enskede Gård 1:1, del av fastigheten vid kv. Häradsdomaren, förslag till detaljplan, S-Dp 2017-09908

Planförslaget syftar till att möjliggöra uppförandet av två lamellhus i fyra våningar och fem parhus i tre våningar inom fastigheten Enskede Gård 1:1 i stadsdelen Gamla Enskede på vad som idag är parkmark. Samfundet anser att planförslaget innebär ett ingrepp i trädgårdsstadens ursprungliga stadsplanemönster och modernismens parkideal som inte tar hänsyn till områdets kulturhistoriskt värdefulla karaktär.

Planområdet ligger inom ett område utpekade som särskilt kulturhistoriskt värdefullt av Stadsmuseet. I söder ansluter planområdet till lamellhus i tre våningar från omkring 1940, gulmarkerade på Stadsmuseets kulturhistoriska klassificeringskarta. I norr möter planområdet den grönmärkade S:t Eriks katolska skola i kvarteret Godsägaren, byggd i slutet av 1960-talet liksom ett antal gul- eller grönmärkade småhus från samma tidsperiod som lamellhusen. Området ligger i direkt anslutning till riksintresset Trädgårdsstaden Gamla Enskede [AB 112]. Det beskrivs så här i riksintressebilagan till Stockholms Översiktsplan våren 2018:

”Gamla Enskede (AB 112) Gamla Enskede ligger strax söder om Gullmarsplan. Stadsdelen började byggas 1908 som Stockholms första trädgårdsstad. Stadsplanen är terränganpassad med gator i mjuka kurvor och parker på höjderna. Bebyggelsen omfattar två- och trevånings affärs- och bostadshus utmed de breda gatorna i områdets ytterkanter, samt nationalromantisk egnahemsbebyggelse vid smalare gator inne i området. Gamla Enskede har cirka 10 000 invånare och omfattar nära 300 hektar.

Värdebärande uttryck: Egnahemsmiljö som speglar det tidiga 1900-talets trädgårdsstadsideal efter internationella förebilder, och en föregångare på det bostadssociala området med landets första radhus.

Värdebärande karaktärsdrag:

- Planmönstrets anpassning till topografin.
- Torg, platser, små gröna allmänningar och parker som omges av högre bebyggelse med lokaler i bottenvåningarna.
- Gaturummens gröna karaktär med häckar, trädgårdarnas uppvuxna vegetation och alléplanteringar längs de bredare gatorna.
- Husens strikta placering i gatuliv eller med förgårdsmark och häckar som avgränsar trädgårdarna skapar ett sammanhållet gaturum.
- Bebyggelsens enhetliga utformning vad gäller proportioner, takfall samt tak- och fasadmateriell, där de enskilda husens byggnadsdetaljer skapar variation.
- De enskilda husens ursprungliga byggnadsdetaljer så som fönster, entrédörrar och räcken.”

Planförslaget berör en del som ingår i stadsdelens ursprungliga stadsplan från 1907 upprättad av Per Olof Hallman. Gamla Enskede brukar anses vara Sveriges första trädgårdsstad utbyggd i kommunal regi. Planområdet omfattas av en förändrad stadsplan från 1933 som i stor utsträckning bygger vidare på karaktärsdragen i 1907 års plan med inre gröna stråk bakom avskärmande flerfamiljshus vid gatorna. Det berörda grönstråkets befintliga gestaltning härrör från uppförandet av lamellhusen på 1940-talet. Utformningen utgår från platsens naturliga topografi och naturmarks-karaktär med mjukt svängda gångvägar, gräsytor och friväxande träd.

Den nuvarande stadsdelens struktur med en skärm mot gatan bygger på en medveten idé av Hallman. Om planförslaget genomfördes skulle det resultera i en dubbel skärm mot gatan i förhållande till Per Olof Hallmans plan. Den skulle dessutom ta i anspråk det parkstråk som var en central idé i tankarna bakom trädgårdsstaden.

Planförslaget följer inte grammatiken för torg, platser, gröna allmänningar och parker i Gamla Enskede, ej heller gaturummens gröna karaktär eller husens strikta placering i ett sammanhållet gaturum. Byggnadernas utformning avviker istället för att inordna sig i den enhetliga utformningen vad gäller proportioner, tak- och fasadmaterial.

Staden har i olika skeden tillskapat ny stadsbebyggelse utanför området för Gamla Enskede, t.ex. i Trädskolan, där närheten till riksintresset Trädgårdsstaden Gamla Enskede tillmätts stor betydelse och där bebyggelsen anpassats i skala och volym. Det aktuella planförslaget ligger inne i området för Hallmans plan. Det innebär ett stort ingrepp, särskilt i en stadsdel med så högt kulturhistoriskt värde som Enskede.

Samfundet S:t Erik avstyrker planförslaget.

För Samfundet S:t Erik

Monica Andersson
Ordförande

Susanne Ingo
Vice ordförande

Sebastian Ulvsgård
Styrelseledamot